

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-методичної роботи

професор Роман ВЕРНИДУБ

«*Роман Вернидуб*» 2025 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

для освітніх програм педагогічних спеціальностей

Укладачі програми:

Тетяна АНДРУЩЕНКО завідувач кафедри етики та естетики навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, доктор філософських наук, професор

Ілля ЛУКОВЕНКО доцент кафедри етики та естетики навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, кандидат історичних наук

Тетяна ШУЛЬГА старший викладач кафедри етики та естетики навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики

Рецензенти:

Василь ФЕДОРИШИН декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, народний артист України

Микола БРОВКО професор кафедри суспільних наук Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, доктор філософських наук, професор

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні Науково-методичної ради УДУ імені Михайла Драгоманова «27» серпня 2025 року, протокол № 1-1

Затверджено на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова
серпня 2025 р., протокол № 1.

«28»

I. Пояснювальна записка

Програма навчальної дисципліни «Етика та естетика»¹ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розроблена відповідно до освітніх програм підготовки фахівців з педагогічних спеціальностей в УДУ імені Михайла Драгоманова.

Мета навчальної дисципліни «Етика та естетика» – сприяти цілісному розвитку етичної свідомості та естетичної культури здобувачів вищої освіти, шляхом систематизації та поглиблення знань з історії та понятійно-категоріального апарату етики та естетики, а також розвинути здатності до моральної рефлексії, розуміння генези естетичної культури людства, етичного та естетичного аналізу сучасних явищ та ціннісного самовизначення для формування готовності діяти не лише професійно, але й відповідально, свідомо та культурно в сучасному суспільстві.

II. Орієнтовний план навчальної дисципліни

№ з/п	Назва навчальної дисципліни, шифр за навчальним планом та кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	лекції	семінарські	практичні	СРС	Аудиторні	лекції	семінарські	практичні	СРС
1.	Етика та естетика, ПП1.03 3 кредити ЄКТС	30	16	14		60	10	6	4		80
Разом:		90					90				

III. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Етика

Тема 1. Етика як практична філософія.

Поняття етики, моралі та моральності. Предмет та завдання науки етики, її становлення. Функціональні зв'язки з гуманітарними науками. Нормативний характер етики. Суспільство і мораль. Мораль і звичай. Мораль і право. Сучасні проблеми етики.

Тема 2. Походження, сутність і структура моралі.

Структура моралі: моральна свідомість, моральна діяльність, моральні відносини. Моральні норми й принципи. Функції моралі: регулятивна, оціночна, виховна, контролююча, ціннісно-орієнтовна, мотиваційна. Основні концепції походження моралі: релігійні, натуралістичні та соціальні.

Тема 3. Основні етичні категорії.

Добро і зло – центральні поняття етики, їх діалектичний взаємозв'язок та походження. Справедливість як фундаментальна категорія етики. Обов'язок, відповідальність і совість – контрольно-імперативні механізми моральної свідомості.

¹ Навчальна програма розроблена на матеріалах навчальних програм з дисципліни «Етика та естетика» (2017, розроб.: Магеря О. П., Савранська Н.О., Дорога А. Є., Лобанчук О. А.), (2020, розроб.: Дорога А. Є.), (2022, розроб.: Лобанчук О. А.).

Компліментарність честі та гідності як відображення цінності і значущості особи. Сенс і мета життя, щастя людини.

Тема 4. Свобода, моральний вибір і ціннісні орієнтації особистості.

Моральний вибір як спосіб реалізації людської свободи. Поняття моральної свободи. Відмінність між «свободою від» та «свободою для». Свобода й незалежність. Моральний вибір та відповідальність особи. Моральний волонтаризм і його місце у суспільній практиці. Моральне самовизначення. Моральний конфлікт. Моральна оцінка вчинку та ціннісні орієнтації особи. Проблема співвідношення цілей і засобів людської життєдіяльності. Індиферентизм й моральна позиція особи.

Тема 5. Моральна культура спілкування.

Спілкування як моральна цінність: сутність і призначення. Толерантність як морально-психологічне явище. Повага і співчуття як фундаментальні принципи людського спілкування. Приятелювання, товаришування, дружба. Типологізація дружби за Аристотелем. Любов як моральна цінність, структуризація її різновидів та функціонування.

Тема 6. Історія світових етичних вчень.

Етичні вчення стародавніх цивілізацій (Стародавнього Єгипту, Шумеро-Аккадської цивілізації, Індії та Китаю). Етика Стародавньої Індії. Етика конфуціанців та даосів. Етика Античності. Етичні погляди софістів, Сократа, Платона, Аристотеля. Етика епікуреїзму, стоїцизму та скептицизму. Середньовічна християнська етика. Етичні ідеї епохи Відродження. Етика Нового часу. Етичний потенціал німецької філософії кінця XVIII – першої половини XIX століття. Етичні аспекти «філософії життя». Етичні теорії XX-XXI століть століття: екзистенціалізму, психоаналізу, етика ненасильства, етика «благоговіння перед життям», метаетика, етичні аспекти утилітаризму та прагматизму, релігійна етика, екологічна етика, біоетика тощо.

Тема 7. Українська етична думка.

Світоглядні особливості українського народу та їх вплив на суспільну мораль. Етос давніх слов'ян. Етичні погляди мислителів Київської Русі. Етичні погляди вчених Києво-Могилянської академії. Гуманістична концепція Г.с.Сковороди. Етика в українській філософській та літературній спадщині XIX століття. Етичні погляди членів Кирило-Мефодіївського братства. Етична думка України XX-XXI століть.

Тема 8. Етика сучасності: глобальні та українські моральні виклики.

Предмет екологічної етики. Предметне поле біоетики. Право людини на життя і право людини на смерть. Етичні проблеми генної інженерії та клонування. Масові комунікації та їх вплив на моральну свідомість особистості. Ситуативна етика: відкриті проблеми. Етика сімейних відносин. Моральні аспекти молодіжних субкультур. Етика цифрового суспільства. Війна та моральні цінності.

Модуль 2. Естетика

Тема 1. Естетика як культуротворча наука.

Етимологія слова «естетика», його смисл та значення. Естетика як філософська наука. Предмет науки естетики, його історична динаміка. Предметне поле сучасної естетики. Структура естетичного знання. Функції естетики. Естетика в структурі міжпредметних зв'язків. Інтеграція естетики з мистецтвознавством, культурологією, соціологією, психологією, педагогікою. Зв'язок естетики зі світоглядними проблемами культури.

Тема 2. Основні естетичні категорії.

Категорії естетики як духовні моделі естетичної практики суспільства. Естетичне, його сутність. Діалектичний зв'язок категорій естетики. Категорії «гармонія» і «міра». Об'єктивні та суб'єктивні передумови прекрасного. Історична обумовленість поглядів на прекрасне. Поняття потворного в історії естетики. Своєрідність естетичного переживання потворного. Потворне у мистецтві. Піднесене, героїчне, низьке: природа та прояв у мистецтві. Низьке як сфера людської несвободи, крайній ступінь потворного. Трагічне як естетична категорія. Історичні форми розуміння трагічного конфлікту. Трагічне переживання та катарсис. Естетичний і морально-психологічний вплив трагічного на людину. Трагічний герой. Трагічне та жахливе. Комічне як антипод трагічного. Сміх в культурі. Комічне і смішне. Сутність комедійного ефекту. Форми прояву комічного в дійсності та мистецтві (гумор, іронія, сатира, сарказм).

Тема 3. Естетична свідомість.

Поняття та структура естетичної свідомості. Рівні функціонування естетичної свідомості: теоретичний і побутовий. Естетична потреба та її співвідношення з іншими сторонами естетичної свідомості. Естетичне почуття. Естетичний смак, форми його прояву, критерії оцінки його розвинутої. Почуття міри та смак. Проблеми становлення, розвитку та виховання смаку. Естетична інтуїція. Естетичний ідеал, його зв'язок з суспільним і моральними ідеалами людини і суспільства. Естетичні погляди й естетична теорія як елементи естетичної свідомості.

Тема 4. Естетична діяльність та її форми.

Естетична діяльність як особливий тип людської практики. Творчий потенціал людської праці та механізми естетизації практичної діяльності. Закономірності виокремлення естетичної діяльності зі сфери практики. Естетичний досвід людини та форми його реалізації. Види естетичної діяльності: пізнавальна, творча, комунікативна, ціннісно-орієнтаційна. Поняття творчості. Талант і геній.

Тема 5. Мистецтво як естетичний феномен. Види мистецтва.

Мистецтво як вища форма естетичної діяльності. Історична логіка становлення мистецтва. Теорії походження та функції мистецтва. Співвідношення свободи і детермінізму в мистецькій творчості. Традиція та новаторство в мистецтві. Мистецтво як художнє узагальнення. Художність як естетичне поняття. Зміст і форма у творах мистецтва. Художній образ як специфічна форма відображення дійсності в мистецтві. Засоби творення художньо-образної мови: асоціативні порівняння, метафора, алегорія, символ. Художній твір, його естетична природа. Процес художнього сприйняття: емоційне переживання, розуміння, інтерпретація, оцінка. Культурна зумовленість естетичного почуття та його виховання. Художнє сприйняття як співтворчість. Проблема професійної і аматорської творчості. Види мистецтва і особливості їхнього внутрішнього структурування: архітектура, скульптура, живопис, музика, хореографія, театральне мистецтво, кіномистецтво, література. Історичний розвиток та сучасний стан українського мистецтва.

Тема 7. Естетичне виховання в духовному житті України: традиції та сучасність.

Естетичного виховання в українській народній педагогіці. Фольклор як естетична форма передання новим поколінням досвіду народу. Практика естетичного виховання періоду Київської Русі. Києво-Могилянська академія – модель зв'язку педагогіки та естетики. Проблеми естетичного виховання в структурі філософсько-естетичної концепції Г. Сковороди. Розвиток ідей естетичного виховання у вітчизняній літературній практиці XIX-XX століть (Т. Шевченко, Олена Пчілка, І. Франко, М. Коцюбинський, М. Вороний, Леся Українка, О. Кобилянська, В. Винниченко, Микола Хвильовий, Л. Костенко та ін.). Досвід естетичного виховання у працях українських педагогів (О. Духнович, К. Ушинський, О. Кониський,

Х. Алчевська, С. Русова, Б. Грінченко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, та ін.). Система естетичного виховання в сучасній Україні: структура, принципи, форми і методи (І. Зязюн, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Рудницька, О. Отич та ін.).

Модуль 3. Етико-естетичні виміри професійної діяльності педагога

Тема 1. Проблеми професійної етики. Педагогічна етика.

Поняття професійної моралі і етики. Завдання професійної етики, її види. Корпоративна етика та корпоративної культури. Професійні етичні кодекси. Етичні комітети, комісії та об'єднання у професійному середовищі України. Академічна доброчесність. Моральний вимір наукової творчості. Принципи, основні категорії, специфіка функціонування педагогічної етики. Етичний кодекс вчителя. Моральний авторитет вчителя. Деонтологія інклюзивної освіти. Культура спілкування та етикет в закладі освіти.

Тема 2. Естетичні виміри професійної діяльності.

Культурний рівень та творче мислення фахівця у професійному самовдосконаленні та інноваційній діяльності. Естетика професійного середовища: принципи ергономіки, дизайну та гармонії простору. Естетична культура та смак, статус, стиль, імідж та дрес-код. Естетична цінність кінцевого продукту, послуги, професійної праці.

Місце і роль етики та естетики в нормативно-правовій базі, яка регулює зміст та стратегічне бачення освіти.

Тема 3. Етико-естетичні засади української педагогічної традиції.

Калокагатія (грец. «прекрасне» і «добре») як гармонія фізичної і духовної досконалості людини. Калокагативність як традиція української педагогіки від народних джерел до сучасних наукових принципів. Проблеми морально-естетичної досконалості людини в українському фольклорі, класичному і сучасному українському мистецтві. Морально-естетичні засади педагогічної творчості М. Пирогова. Морально естетичний ідеал вчителя у працях М. Драгоманова («Два вчителі»). Педагогіка «добра» (І. Зязюн). Виховання красою (В. Сухомлинський). Відродження духовної складової освіти (В. Андрущенко). Морально-естетичні виклики початку ХХІ століття.

IV. Інформаційні ресурси

Основні:

1. Балута Г. А. Абдула А. І. Естетика: навчальний посібник. Кривий Ріг: Видавець Р. А. Козлов, КДПУ. 2024. 272 с. URI: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9691>
2. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 248 с.
3. Висоцький О.Ю. Професійна етика: конспект лекцій. В 2-х частинах. Дніпро: СПД «Охотнік», 2025. 50 с., 56 с. URI: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vysotskyi_Oleksandr/Profesiina_etyka_konspekt_lektsii_Chastyna_1.pdf
URI: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vysotskyi_Oleksandr/Profesiina_etyka_konspekt_lektsii_Chastyna_2.pdf
4. Естетика: Навч. посіб. / М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой та ін ; За ред. В. О. Лозового. Київ, Юрінком Інтер, 2003. 208 с.
URI: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/392/1/Eстетика.pdf>
5. Естетика: навчальний посібник / за ред. Л. В. Анучиної, Харків: «Право», 2022. 284 с.
6. Естетика: навчальний посібник для педагогів / Андрущенко Т. І., Грицаєнко П. М., Дорога А. Є., Коннов О. Ф., Лобанчук О. А., Овчаренко І. В., Покотило К. М.,

Савранська Н. О., Скрипнікова С. В., Шарипін А. В., Шульга Т. Ю., Юхимик Ю. В.; за заг. ред. Т. І. Андрущенко. Київ: Вид. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 594 с.

7. Естетика: навчальний посібник / за ред. Л. Б. Мартиненко. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 137 с. URI: <https://share.google/X7gmF5Zir9Ozpyi6u>

8. Естетична освіта педагога: колективна монографія / П. М. Грицасенко та ін.; за ред. Т. І. Андрущенко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 174 с.

9. Етика: навчальний посібник для педагогів С. В. Скрипнікова, О. Ф. Коннов, Н. О. Савранська, О. П. Магеря, К. М. Покотило, Т. Ю. Шульга, Ю. Ю. Корнійчук, А. Е. Дробович, І. В. Овчаренко; за заг. ред. проф. Т. І. Андрущенко. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 510 с.

10. Етика. Естетика: навч. посіб.; за наук. ред. Панченко В. І. Київ, «Центр учбової літератури», 2014. 432 с.

11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Етика професійної діяльності та основи педагогіки» / Упорядник: Н. М. Шостаківська. Тернопіль: Вид-во ТНТУ імені Івана Пулюя, 2024. 189 с. URI:

https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48352/1/Kurs%20lektsiy_Etyka_dilovoho_spilkuvannya.pdf

12. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика: підручник; за заг. ред. Л. Т. Левчук, Київ: 2022, 520 с.

13. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. Острогоз: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. 214 с.

14. Мовчан В. Естетика: історія і теорія. Київ: «Місіонер», 2021. 736 с.

15. Мовчан В. С. Етика. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 483 с.

16. Тофтул М. Г. Етика. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 416 с.

17. Хрестоматія. Суспільні науки: Навчальний посібник. Упоряд.: Т. І. Андрущенко, М. М. Бровко, Т. М. Грудницька, Н. Ю. Каліберда, В. О. Крупина, І. Г. Луковенко, М. О. Федоренко, Р. В. Чорний; за заг. ред. Андрущенко Т. І. Київ, 2024. 457 с. URI: <https://surl.li/gpfzhk>

Додаткові:

1. Арістотель. Нікомахова етика. Переклад з давньогрецької Віктор Ставнюк. Київ: Аквілон-Плюс, 2002. 480 с. (білінгва).

2. Арндт Х. Айхман в Єрусалимі. Розповідь про банальність зла / пер. з англ. Антона Котенка. Київ: Дух і літера. 2021. 376 с.

3. Борейко В. Є., Шуміло О. М., Шеховцов В. В., Шуміло О. О. Екологічна етика. Навчальний посібник / Ред. Шуміло О.М. Харків: Право, 2015. 304 с.

4. Винниченко В. Конкордизм. Система будівництва щастя Київ: Український письменник, 2011. 343 с.

5. Гьофе О. Справедливість і субсидіарність. Київ: Альтерпрес, 2004. 144 с.

6. Добросесність та етика. Навчальний посібник. Відень: Організація Об'єднаних Націй. 2021. 72 с. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Teaching_Guide_final_UKR.pdf

7. Донскіс Л., Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності / пер. з англ. Олександра Буценка. Київ: Дух і Літера. 2014. 280 с.

8. Етика: Навч. посіб. / В. Лозової, М. Панов, О. Стасевська та ін.; за ред. В. Лозового. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 224 с.

9. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. Київ: Комора, 2020. 192 с.

10. Зімбардо Ф. Ефект Люцифера. Чому хороші люди чинять зло. Переклад з англійської Любомира Шерстюка. Київ: Yakaboo Publishing, 2017. 584 с.

11. Зозуляк-Случик Р. В., Ковбас Б. І. Етика соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 212 с.
12. Кант І. Про гадане право брехати з людинолюбства / пер. з нім. Віктор Чорний. Перекладено з видання: Kant, I. Über ein vermeintētes Recht aus Menschenliebe zu lügen. AA VIII: Abhandlungen nach 1781. 425-430. (проект «Контур») URL : <https://kontur.media/immanuel-kant>
13. Куннас Т. Зло. Розкриття сутності зла у літературі та мистецтві / пер. з фінськ. Львів: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр. 2015-2022. 288 с.
14. Лютий Т. Скворода. Самовладання. Київ: Tempora. 2022. 632 с.
15. Малахов В. Етика спілкування: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів Київ: Либідь, 2006. 400 с.
16. Мелешенко Т. В. Етика: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Т. В. Мелешенко, О. В. Желіба, Т. В. Бакка, Є. Д. Ашпортіа, Л. Є. Козіна. Київ: УОВЦ «Оріон», 2022. 208 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/1fvOKgSbf5vfeEYdPBxSBfr6NAELh5tSS/view>
17. Мілгрем С. Покора авторитету. Погляд експериментатора / пер. з англ. А. К. Яшук. Харків: КСД. 2019. 288 с.
18. Мовчан В. Історія і теорія етики. Курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів: Вид. Дрогобицького ун-ту, 2005. 488 с.
19. Мономах Володимир Повчання дітям // *Історія української культури: Зб. матеріалів і документів*. Упоряд.: Б. Білик та ін. За ред. с. Клапчука. Київ: Вища школа, 2000. с. 57-64. URL : <http://litopys.org.ua/fdm/fdm07.htm>
20. Нападиста В. Історія етики в Україні: Друга половина XIX – початок XX ст.: навч. посібник Київ: Либідь, 2004. 240 с.
21. Пінкер С. Добрі янголи людської природи. Чому у світі панувало насильство і чи стало його менше? / пер. з англ. Орина Ємельянова. Київ: Наш Формат. 2022. 864 с.
22. Попович М. Григорій Скворода: філософія свободи Київ: Майстерня білецьких, 2007. 256 с.
23. Прикладна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д та ін.; наук. ред. В. Панченко. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 392 с.
24. Райс Т. Х. Спіді, Вебб Х. Про важливість викладання етики. Програма USAID «Нове правосуддя». 2017. URL : https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/6_S.Rice_The-Importance-of-Teaching-Ethics-Revised_2017_UKR.pdf
25. Ролз Дж. Теорія справедливості / пер. з англ. О. Мокровольський. Київ: Основи, 2001. 822 с.
26. Сапольскі Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас / пер. з англ. Олена Любенко. Київ: Наш Формат. 2021. 672 с.
27. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи / пер. з норвезьк. Софії Волковецької. Львів: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка «Центр», 2016. 336 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Svendson_Lars/Filosofia_svobody.pdf?
28. Семенюк К. С. Етика і естетика: Навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 193 с.
29. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики: Словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf>
30. Уолцер М. Про толерантність / пер. з англ. М. Лупішко. Харків: Видавнича група «РА-Каравела», 2003. 148 с. URL : <http://litopys.org.ua/waltzer/wal.htm>
31. Філософський енциклопедичний словник: Енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сквороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf

32. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 160 с.
33. Фрейре П. Педагогіка свободи. Етика, демократія і громадянська мужність. Київ: Вид-во Києво-Могилянської академії, 2004. 124 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Freire_Paulo/Pedahohika_svbody_Etyka_demokratiia_i_hromadianska_muzhnist/
34. Фромм Е. Втеча від свободи / пер. з англ. Максима Яковлева. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288 с.
35. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. з англ. Віри Кучменко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
36. Фундаментальні цінності: Чесність. Довіра. Справедливість. Повага. Відповідальність. Відвага. *Фундаментальні цінності академічної доброчесності*. Міжнародний центр академічної доброчесності / Ред. Тедді Фішман / пер. з англ. 1999. The Fundamental Values of Academic Integrity. с. 18-29 URL : https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
37. Андрущенко Т. Феномен естетичного. Монографія. Київ: Знання України, 2007. 270 с.
38. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX ст. Київ: Дім Д. Бураго, 2001. 344 с.
39. Бондаревська І. А. Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII–XVIII ст.: Монографія. Київ: ПАРАПАН, 2005. 308 с.
40. Булатов М. О. Естетика (Спостереження над її історією). Київ : Стилос, 2013. 222 с.
41. Демура О. Радянська естетика як окрема міфологічна складова тоталітарної пропаганди. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філософія». 2015. Випуск 17. С. 101-106. URI : <http://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/3893>
42. Дорога А. Є. Естетична традиція національної духовної культури: методологічний аспект. Монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 201 с.
43. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: зб. наук. праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
44. Історія української естетичної думки: Монографія / за ред. В. А. Личковаха. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 388 с.
45. Коннов О. Ф. Історична динаміка художнього стилю. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 187 с.
46. Левчук Л. Т. Українська естетика: традиції та сучасний стан. Черкаси: „Маклаут». 2011. 340 с.
47. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2004. 288 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Romenets_Volodymyr/Psykholohiia_tvorchosti/
48. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання. Київ: Юніверс, 2001. 368 с.
49. Федій О. А. Естетотерапія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 256 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Fedii_Olha/Estetoterapiia/
50. *Aesthetics: A Comprehensive Anthology* / edited by Steven M. Cahn, Stephanie Ross and Sandra L. Shapshay. 2nd Edition. Hoboken: Wiley Blackwell, 2020. XVI, 848 p.
51. *Aesthetics: The Classic Readings* / edited by David E. Cooper. 2nd Edition. Hoboken, NJ: Wiley Blackwell, 2019. 368 p.
52. *The Oxford Handbook of Aesthetics* / Ed. by Jerrold Levinson. New York [u.a.]: Oxford University Press, 2005. 838 p.
53. *The Oxford handbook of empirical aesthetics* / edited by Marcos Nadal, Oshin Vartanian. 1st Edition. Oxford: Oxford University Press, 2022. 1098 [1105] p.

54. Maynard A. AI and the Art of Manipulation. URL : <https://futureofbeinghuman.com/p/ai-and-the-art-of-manipulation>
55. The Cambridge Handbook of Ethics and Education/ Edited by Sheron Fraser-Burgess, Jessica Heybach, Dini Metro-Roland. Cambridge University Press. 2024. DOI : <https://doi.org/10.1017/9781009188128>

Інтернет-ресурси:

1. Академічна доброчесність. Онлайн курс. URL : <https://courses.edera.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about>
2. Британська енциклопедія. URL : <https://www.britannica.com>
3. Еволюція довіри. Навчальна гра заснована на праці Robert Axelrod The Evolution of Cooperation. New York: Basic Books, 1984. Автор гри NICKY CASE. URL : <https://androniq.github.io/?fbclid=IwAR0VY909S4nje1qReuyQcpM00GOjK01UXMoeH7jD5FxmZXrynu2TYAMZ6rI>
4. Електронна бібліотека «Чтиво» URL : <https://chtyvo.org.ua/>
5. Європейські цінності та інституції. EU Study Days. Проект Представництва Європейського Союзу в Україні. URL : <https://www.eustudydays.in.ua/>
6. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти / Academic Integrity and Quality Initiative – Academic IQ. Проект Американських Рад з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні. URL : <https://academiciq.org.ua/>
7. Контур. Тексти про культуру, філософію і мистецтво. URL : <https://kontur.media/>
8. Комітет з питань етики. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти URL : <http://surl.li/exuks>
9. Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх. Навчальний курс. Prometheus – платформа онлайн-освіти в Україні. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about
10. Міжнародний центр академічної доброчесності. Інститут Етики Рутланда, Клемсонський Університет, Південна Каліфорнія URL : <https://academicintegrity.org/>
11. Національна академія мистецтв України. Видання. URL : <https://academyart.org.ua/publications>
12. Національний центр Олександра Довженка (Довженко-Центр) – найбільший кіноархів України, в якому зберігається більше 7300 найменувань ігрових, неігрових, анімаційних українських та закордонних фільмів і тисячі архівних документів з історії українського кіно. URL : <https://dovzhenkocentre.org/>
13. Проект «Контур. Робити видимим» тексти про культуру, філософію і мистецтво. URL : <https://kontur.media/>
14. Сендел Майкл Справедливість. Курс відео-лекцій Гарвардського університету. Ютуб-Канал Plato's Cave URL : <https://www.youtube.com/playlist?list=PLYCS-PXzx5B1JNTy6XCIXRJJgCVU7tDgK>
15. Спілка дизайнерів України (СДУ). URL : <http://www.designers.org.ua/>
16. Стенфордська філософська енциклопедія. URL : <https://plato.stanford.edu>
17. Україна поруч на Google Arts & Culture. Унікальна колекція, яка відкриває світу багатство української культури, мистецтва та історії. URL : <https://artsandculture.google.com/project/ukraine-the-next-chapter?hl=uk>
18. Центр Етики і Технологій. Проект Львівської бізнес-школи УКУ (LvBS) для дослідження впливу технологій на суспільство та людину, популяризації етичних аспектів технологічного розвитку. URL : <https://ethictech.lvbs.com.ua/>
19. A Class Divided. Jane Elliott's lesson in discrimination. FRONTLINE PBS | Official Documentaries YouTube channel URL : https://www.youtube.com/watch?v=1mcCLm_LwpE&ab_channel=FRONTLINEPBS%7COfficial

20. Center for the Study of Ethics in the Professions. Illinois Institute of Technology: URL : <https://ethics.iit.edu/>
21. Council of Europe Portal КОМПАС: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді URL : <https://www.coe.int/uk/web/compass>
22. Dezeen – дизайн та архітектура. Авторитетний ресурс про сучасний дизайн, архітектуру та інтер'єр, що ілюструє застосування естетики та функціональності у просторі. URL : <https://www.dezeen.com/>
23. Google Arts & Culture Величезна колекція оцифрованих творів мистецтва, віртуальних турів музеями, тематичних проєктів та інтерактивних експозицій URL : <https://artsandculture.google.com/>
24. Google Scholar URL : <https://scholar.google.com/>
25. Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). Надійний, менш технічний довідник, що доповнює SEP. Містить якісні оглядові статті з естетики та філософії мистецтва. URL : <https://iep.utm.edu/>
26. JSTOR ключова база даних для пошуку наукових статей. URL : <https://www.jstor.org/>
27. Khan Academy – History of Art Мистецька освіта. Відкриті освітні курси та відеоуроки з історії мистецтва, ідеально підходить для візуального та системного вивчення матеріалу. URL : <https://www.khanacademy.org/humanities/art-history>
28. Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP). Найавторитетніша, рецензована енциклопедія. Обов'язкова для пошуку ґрунтовних статей про будь-які естетичні категорії, школи та філософів. URL : <https://plato.stanford.edu/>
29. The British Journal of Aesthetics (Oxford Academic) Провідний світових спеціалізованих журналів з естетики. Доступ до повних текстів може бути через університетську підписку, але анотації та зміст є відкритими. URL : <https://academic.oup.com/bja>
30. The Milgram Experiment 1962. Full Documentary URL : https://www.youtube.com/watch?v=rdrKCilEhC0&ab_channel=LofDerZothoidPsychologenpraktijk
31. The Third Wave. Official website about social experiment in fascism by history teacher Ron Jones at Cubberley High School, in Palo Alto, California, 1967. URL : https://www.thewavehome.com/1976_the-third-wave_story/
32. Zimbardo Stanford Prison Experiment. Spencer McFarling YouTube channel. URL : https://www.youtube.com/watch?v=hiUIBrvqyyo&ab_channel=SpencerMcFarling

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

ВИТЯГ
З ПРОТОКОЛУ № 10

19.06.2025

Київ

засідання кафедри етики та естетики

Голова – проф. Андрущенко Т. І.

Секретар – Семенюк К. С.

Присутні: Андрущенко Т. І. – завідувач кафедри, д. філос. н., проф.; Дорога А. Є. – к. філос. н., доц., проф.; Коннов О. Ф. – к. філос. н., доц.; Лобанчук О. А. – к. пед. н., доц., доц.; Луковенко І. Г. – к. і. н., доц.; Покотило К. М. – к. філос. н., доц., доц.; Семенюк К. С. – к. філос. н., доц.; Шульга Т. Ю. – ст. викл.

СЛУХАЛИ: Про обговорення Навчальної програми з дисципліни «Етика та естетика» для педагогічних спеціальностей (укладачі: проф., д. філос. н. Андрущенко Т. І., ст. викл. Шульга Т. Ю, доц., к. філос. н. Луковенко І. Г.), яку розроблено відповідно до Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова (нова редакція), затвердженими рішенням Вченої ради університету від 24.10.2024 р., пр. № 4 та освітньо-професійних програм педагогічних спеціальностей підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

УХВАЛИЛИ: Ухвалити Навчальну програму з дисципліни «Етика та естетика» (укладачі: проф., д. філос. н. Андрущенко Т. І., ст. викл. Шульга Т. Ю, доц., к. філос. н. Луковенко І. Г.).

Голова

Секретар

Тетяна АНДРУЩЕНКО

Катерина СЕМЕНЮК

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ №10

Засідання Науково-методичної ради

Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

«25» червня 2025 року

ГОЛОВА – ВАСИЛЕНКО Вікторія Станіславівна – старший викладач кафедри богослов'я та релігієзнавства, заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики.

СЕКРЕТАР – МАТЮШКО Богдан Костянтинович – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії;

ПРИСУТНІ: *Русаков С.С.* – кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології; *Гончаренко К.С.* – кандидат філософських наук, доцент завідувач кафедри філософії; *Бобрицька В.І.* – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики; *Целковський Г.А.* – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри богослов'я та релігієзнавства; *Шульга Т.Ю.* – старший викладач кафедри етики та естетики.

СЛУХАЛИ:

Про затвердження програми навчальної дисципліни «Етика та естетика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійних програм педагогічних спеціальностей УДУ імені Михайла Драгоманова.

Укладачі програми:

Андрущенко Тетяна Іванівна – завідувач кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, доктор філософських наук, професор;

Луковенко Ілля Геннадійович – доцент кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, кандидат історичних наук;

Шульга Тетяна Юріївна – старший викладач кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики.

Рецензенти:

Федоришин Василь Ілліч – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, народний артист України;

Бровко Микола Миколайович – професор кафедри суспільних наук Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, доктор філософських наук, професор.

УХВАЛИЛИ:

Затвердити програму навчальної дисципліни «Етика та естетика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійних програм педагогічних спеціальностей УДУ імені Михайла Драгоманова.

Укладачі програми:

Андрущенко Тетяна Іванівна – завідувач кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, доктор філософських наук, професор;

Луковенко Ілля Геннадійович – доцент кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, кандидат історичних наук;

Шульга Тетяна Юріївна – старший викладач кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики.

Рецензенти:

Федоришин Василь Ілліч – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, народний артист України;

Бровко Микола Миколайович – професор кафедри суспільних наук Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, доктор філософських наук, професор

Результати голосування:

Всього членів ради – 8.

Присутні - 7.

ГОЛОСУВАЛИ:

«за» - 7;

«проти» - немає;

«утримались» немає.

Голова Науково-методичної ради

Секретар Науково-методичної ради

Вікторія ВАСИЛЕНКО

Богдан МАТЮШКО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 11

засідання Вченої ради Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики

«25» червня 2025 року

ГОЛОВА – РУСАКОВ Сергій Сергійович, кандидат філософських наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики.

СЕКРЕТАР – ПРОЦЬКА Світлана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики

ПРИСУТНІ: *Василенко В. С.*, заступниця директора з навчально-методичної роботи, ст. викладач кафедри богослов'я та релігієзнавства; *Глушко Т. П.*, заступниця директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків, професор кафедри філософії, д. філос. н., професор; *Андрущенко Т. І.*, завідувачка кафедри етики та естетики, д. філос. н., професор; *Бондаренко В. Д.*, завідувач кафедри богослов'я та релігієзнавства, д. філос. н., професор; *Вашикевич В. М.*, завідувач кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, д. філос. н., професор; *Гончаренко К. С.*, завідувачка кафедри філософії, к. філос. н., доцент; *Розова Т. В.*, завідувачка кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології, д. філос. н., професор; *Бобрицька В. І.*, професор кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, д. пед. н., професор; *Ворожейкін Є. П.*, ст. викладач кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології, к. філос. н.; *Дорога А. С.*, професор кафедри етики та естетики, к. філос. н., професор; *Легкун Т. В.*, викладач кафедри філософії, к. філос. н.; *Матюшко Б. К.*, доцент кафедри філософії, к. філос. н., доцент; *Новіцька Т. В.*, голова трудового колективу та профспілки інституту, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, к. філос. н.; *Осадча Л. В.*, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології, к. філос. н., доцент; *Терещицій С. О.*, професор кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, д. філос. н., професор; *Целковський Г. А.*, доцент кафедри богослов'я та релігієзнавства, к. філос. н., доцент, докторант; *Чорноморець Ю. П.*, професор кафедри богослов'я та релігієзнавства, д. філос. н., професор; *Шульга Т. Ю.*, ст. викладач кафедри етики та естетики; *Загребельна І. В.*, голова первинної профспілкової організації студентів ННІ ФОП, студентка групи 2Філоз; *Корицький Я. Б.*, голова Наукового товариства студентів та аспірантів ННІ ФОП, аспірант спеціальності 031 «Релігієзнавство»; *Чуріна Д. К.*, голова студентського парламенту ННІ ФОП, студентка групи 2Культ; *Слюсар М. Д.*, заступниця голови студентського парламенту ННІ ФОП, студентка групи 3Культ; *Логвіненко К. О.*, ст. лаборант кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології.

Порядок денний:

Про затвердження Навчальної програми дисципліни/освітнього компонента «Етика та естетика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузей знань А Освіта; В Культура, мистецтво та гуманітарні науки; С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини; D Бізнес, адміністрування та право; E Природничі науки, математика та статистика; F Інформаційні технології; I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення; J Транспорт та послуги кафедри етики та естетики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (укладачі: проф., д. філос. н. Андрущенко Т. І., ст. викл. Шульга Т. Ю., доц., к. філос. н. Луковенко І. Г.).

СЛУХАЛИ:

Про затвердження Навчальної програми дисципліни/освітнього компонента «Етика та естетика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузей знань А Освіта; В Культура, мистецтво та гуманітарні науки; С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини; D Бізнес, адміністрування та право; E Природничі науки, математика та статистика; F Інформаційні технології; I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення; J Транспорт та послуги кафедри етики та естетики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (укладачі: проф., д. філос. н. Андрущенко Т. І., ст. викл. Шульга Т. Ю, доц., к. філос. н. Луковенко І. Г.).

ВИСТУПИЛИ:

Андрущенко Т. І. (завідувачка кафедри етики та естетики) ознайомила присутніх про затвердження Навчальної програми дисципліни/освітнього компонента «Етика та естетика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузей знань А Освіта; В Культура, мистецтво та гуманітарні науки; С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини; D Бізнес, адміністрування та право; E Природничі науки, математика та статистика; F Інформаційні технології; I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення; J Транспорт та послуги кафедри етики та естетики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (укладачі: проф., д. філос. н. Андрущенко Т. І., ст. викл. Шульга Т. Ю, доц., к. філос. н. Луковенко І. Г.).

УХВАЛИЛИ:

Затвердити Навчальної програми дисципліни/освітнього компонента «Етика та естетика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузей знань А Освіта; В Культура, мистецтво та гуманітарні науки; С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини; D Бізнес, адміністрування та право; E Природничі науки, математика та статистика; F Інформаційні технології; I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення; J Транспорт та послуги кафедри етики та естетики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Результати голосування:

Всього членів ради – 25;

Присутні – 25.

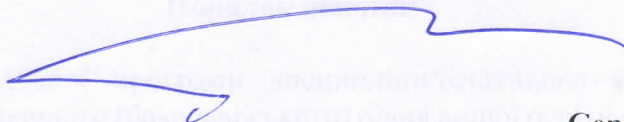
ГОЛОСУВАЛИ:

«за» - 25;

«проти» - немає;

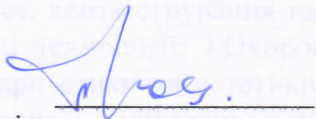
«утримались» - немає.

Голова Вченої ради

Сергій РУСАКОВ

Секретар Вченої ради

Світлана ПРОЦЬКА

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальну програму дисципліни «Етика та естетика» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Навчальна програма «Етика та естетика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розроблена відповідно до сучасних вимог української вищої школи та гармонійно узгоджена з освітніми стандартами широкого спектру спеціальностей. Зміст дисципліни структуровано так, щоб відображати як фундаментальні теоретичні засади етичного та естетичного знання, так і інтегративний зв'язок цих площин із реаліями розвитку українського суспільства, культури та гуманітарної думки.

Програма відзначається ретельною відповідністю між задекларованою метою — формуванням у студентів цілісного уявлення про етичні та естетичні засади людського буття — та змістовою побудовою модулів. У ній послідовно висвітлено історичний розвиток світової та української етичної й естетичної думки, сучасні інтерпретації категорій етики та естетики, а також їхній зв'язок із соціальними, культурними й професійними практиками сучасної України, що створює підґрунтя для формування моральної свідомості й емоційно-чуттєвої культури студентів незалежно від їхньої спеціальності.

Важливою перевагою програми є її актуальність. У ній приділено увагу проблемам морального вибору, толерантності, відповідальності, естетичним аспектам творчості й культуротворення, що є особливо значущими в українському суспільстві воєнного й післявоєнного часу, коли питання моральних засад, національної ідентичності, культурного розвитку та духовної стійкості набувають першорядного значення.

Методична побудова програми відповідає вимогам до сучасних освітніх курсів: структура чітка, модулі логічно взаємопов'язані, а тематичні блоки сформульовані достатньо конкретно для забезпечення цілісної траєкторії навчання. Студенти різних спеціальностей можуть використовувати програму як основу для самостійної роботи, адже теми подано системно та з належною внутрішньою логікою, довідково-супровідний апарат є повним: подано орієнтовний план вивчення, достатньо деталізований зміст тем, та вичерпний перелік літератури, що охоплює як українські, так і зарубіжні джерела, включно з сучасними працями останніх п'яти років.

У процесі аналізу змісту програми суттєвих критичних зауважень не виявлено. Натомість важливо підкреслити її сильні сторони та високу функціональність.

1. **Змістовний баланс етики й естетики.** Програма гармонійно розподілена між етичними та естетичними компонентами, забезпечуючи комплексне бачення двох фундаментальних сфер гуманітарного знання. Це сприяє більш глибокому осмисленню студентами цілісної природи людської культури.

2. **Потужний український контекст.** Вміщення тем, присвячених українській етичній та естетичній думці, є прикладом сучасного підходу до гуманітарної освіти, що дозволяє студентам побачити національні інтелектуальні традиції в глобальному контексті. Цей елемент є особливо цінним у формуванні національної ідентичності й критичного мислення.

3. **Широта охоплення напрямів підготовки.** Оскільки програма орієнтована на фахівців всіх галузей знань, вона має універсальний характер і забезпечує можливість адаптації під різні особливості освітніх програм. Це робить її функціональною та конкурентоспроможною для сучасних ЗВО України.

4. **Методичність і структурованість.** Теми подані лаконічно, але змістовно, з акцентом на ключових поняттях і теоретичних підходах. Чітка логіка переходів між темами та модулями дозволяє використовувати програму як основу для формування освітніх компонентів, індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів.

5. **Комплексність бібліографії.** Значний список літератури, що охоплює класичні праці, сучасні академічні тексти та електронні ресурси, є цінним інструментом для поглибленого вивчення дисципліни. Присутність українських і зарубіжних джерел підсилює наукову добротність програми.

6. **Гнучкість щодо професійної орієнтації.** Хоча програма універсальна, у ній доречно згадується етико-естетичний вимір професійної діяльності, що є актуальним і для майбутніх педагогів. Проте в цілому зміст зорієнтований на всі спеціальності: економічні, соціальні, гуманітарні та технічні.

Рецензована навчальна програма «Етика та естетика» є концептуально цілісною, актуальною та методично обґрунтованою. Вона повністю відповідає сучасним вимогам до освітнього процесу у закладах вищої освіти України та має високу цінність як гуманітарна дисципліна, спрямована на розвиток етичної культури, естетичної свідомості, моральної рефлексії та світоглядної зрілості здобувачів вищої освіти.

Програма рекомендується до видання та використання в освітньому процесі як якісне методичне підґрунтя для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

**Декан факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова,
доктор педагогічних наук, професор**

Підпис _____
ВІРЯЮ: зав. кафедрою Української державної
университету імені Михайла Драгоманова
Підпис _____
» _____ 20 ____ р.

*Підпис Федоренко В.
засвідчено фахівцем В/к
А.А. Буряченко*

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальну програму дисципліни «Етика та естетика»
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

В умовах сучасного світу, а особливо, коли Україна, українське суспільство стикається із викликами, зокрема і морально-етичного та емоційно-чуттєвого гатунку, особливого значення набуває етико-естетичне осмислення процесів, що відбуваються в житті людини та суспільства.

Формування такого роду здібностей та навиків є невід'ємною складовою навчального процесу. Особливу актуальність ця проблема набуває в контексті сучасних суспільно-політичних та культурних процесів, нових викликів, що постають перед українським суспільством, що потребує якісно нових професійних та особистісних якостей. На сьогодні етико-естетична компетентність є обов'язковою складовою фахової підготовки здобувачів освіти.

Викладання предмету «Етика та естетика» є надзвичайно важливим елементом підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей та зокрема майбутніх педагогів, які мають бути не тільки високо досвідченими професіоналами в своїй справі, а і широко розвиненими особистостями із свідомою громадянською національно орієнтованою позицією та розвиненими якостями морально-етичного та естетичного світогляду. Саме в цьому контексті вивчення такої дисципліни, як «Етика та естетика» має сприяти формуванню цілісного світогляду майбутнього фахівця, та є невід'ємною складовою гуманітарної освіти, що і відображено в навчальній програмі.

Рецензована програма навчальної дисципліни «Етика та естетика» містить необхідну інформацію щодо форми та логіки викладання дисципліни, тематичний план та його змістовну частину, загальні науково-теоретичні основи етики та естетики як філософських дисциплін та враховує фахову специфіку спеціальностей. Змістовна частина програми відображає таку спрямованість дисципліни, як формування уявлень про сутність та історичні види моралі, прилучення до проблематики морального вибору. Звертається увага на формування цілісного уявлення студентів про генезу естетичної культури людства та своєрідність естетичного осягнення світу.

Навчальна програма чітко демонструє, що вивчення дисципліни «Етика та естетика» сприяє формуванню у здобувачів освіти універсальної картини світу через оволодіння системою естетичних та етичних знань; досвіду просвітницької та пошуково-дослідної активності у сфері морально-естетичної теорії та практики.

Навчальна програма дисципліни «Етика та естетика» відповідає вимогам до навчально-методичного забезпечення, розроблена на належному науково-теоретичному та методичному рівнях і може бути рекомендована до впровадження в освітній процес.

Доктор філософських наук, професор,
професор кафедри суспільних наук
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського

Микола БРОВКО

